

Τα *Carmina Burana* του Carl Orff

Η σκηνική καντάτα για τρεις φωνητικούς σολίστ, χορωδία και ορχήστρα που συνέθεσε ο Carl Orff το 1935-36 υπό τον μακροσκελή τίτλο *Cantiones profanae cantoribus et choris comitantibus instrumentis atque imaginibus magicis* («Κοσμικά τραγούδια για τραγουδιστές και χορωδίες που συνοδεύονται από μουσικά όργανα και μαγικές εικόνες») είναι πιο γνωστή σήμερα ως *Carmina Burana*. Ο τίτλος αποτελεί τη λατινική εκδοχή για τα *Τραγούδια του Beuern*, μιας πόλης στη Βαυαρία όπου βρίσκεται η μονή των Βενεδικτινών μοναχών στην οποία ανακαλύφθηκε το χειρόγραφο της σημαντικότερης, ίσως, συλλογής κοσμικής ποίησης του πρώιμου 13^{ου} αιώνα. Η συλλογή περιέχει 228 ποιήματα, γραμμένα από τους Goliardi, μια πνευματώδη κοινότητα κληρικών και σπουδαστών της εποχής, ενάντιων στο θρησκευτικό ασκητισμό της εποχής, οι οποίοι στηλιτεύουν με τους σκωπτικούς στίχους τους την υποκρισία και το συντηρητισμό μιας θεοκρατικής κοινωνίας. Ο Orff επέλεξε 24 ποιήματα για την τύχη, τον έρωτα και το κρασί, επιτυγχάνοντας να συνθέσει ένα από τα πιο αγαπημένα και πολυπαρουσιαζόμενα συμφωνικά-χορωδιακά έργα του 20ού αιώνα. Αν και γράφτηκαν για να παρουσιαστούν σε σκηνική μορφή, τα *Carmina Burana* έχουν κατοχυρωθεί στη συνείδηση των μουσικόφιλων περισσότερο στη συναυλιακή τους εκδοχή, ενώ η πρεμιέρα του έργου δόθηκε στις 8 Ιουνίου 1937 στη Φρανκφούρτη.

Το έργο χωρίζεται σε τρεις κύριες ενότητες, των οποίων προηγείται και έπεται το εντυπωσιακό εισαγωγικό και επιλογικό χορωδιακό που υμνεί την Τύχη, θεά της μοίρας. Στην πρώτη ενότητα με τίτλο 'Primo vere' («Ανοιξη») και 'Uf dem Anger' («Στο λιβάδι»), ο ερχομός της άνοιξης εκφράζεται με μια απλή ανιούσα μελωδία σε ταυτοφωνία, με τον σόλο βαρύτονο να σχολιάζει την δύναμη του έρωτα. Οργανικοί χοροί και σύντομα χορωδιακά επεισόδια αναβιώνουν το κλίμα μιας μεσαιωνικής ανοιξιάτικης γιορτής στη γερμανική ύπαιθρο. Κατά τη δεύτερη ενότητα, 'In taberna' («Στην ταβέρνα»), ο παρωδιακός χαρακτήρας του έργου αποκτά μια πιο έντονη θεατρική πτυχή μέσα από τα σόλο μέρη των τραγουδιστών και της ανδρικής χορωδίας που αποδίδουν γκροτέσκους χαρακτήρες, την αγάπη για το κρασί και τη διονυσιακή χαρά της ζωής. Η τελική ενότητα, 'Cour d'amours' («Η Αυλή της Αγάπης») και 'Blanziflor et Helena', αντιπαρέρχεται δραματικά στην προηγούμενη, εξομνώντας τις απολαύσεις του εκλεπτυσμένου αυλικού και υποτιτικού έρωτα. Οι μελωδίες των φωνητικών σολίστ διακρίνονται από έντονη, συχνά χρωματική, γραμμικότητα, καταλήγοντας σε ένα χορωδιακό προς τιμήν της θεάς Αφροδίτης.

Τα *Carmina Burana* αποτέλεσαν, στη συνέχεια, το πρώτο μέρος του συνθετικού τρίπτυχου *Trionfi*, το οποίο περιλαμβάνει επίσης τα έργα *Catulli Carmina* και *Trionfo di Afrodite*. Η απλή, τονική, ενίοτε χρωματική και αδρή ρυθμικά, μουσική γλώσσα του Orff, με επιρροές από τα διδάγματα του Stravinsky, διαθέτει φρεσκάδα, έμπνευση και εφευρετικότητα. Ο συνθέτης εισάγει τον ακροατή του σε ένα κλίμα αναβίωσης του παρελθόντος, επιδιώκοντας νέες αναγνώσεις σε μεσαιωνικούς χορούς, γρηγοριανά μέλη και αρχέγονες μελωδίες της *Ars Antiqua*. Ζωγραφίζει ηχητικούς πίνακες με νύμφες και πολύχρωμα λιβάδια, χορούς κορτσιών, αρχαίους Πάνες και Διονύσους, με ασύμμετρος τονισμούς και πολυρρυθμικές υφές να αναμειγνύονται με σκωπτικά πειράγματα, αλλά και μυστικιστικές προσευχές. Η μορφή της γυναίκας, στην εποχή του μεσαιωνικού υποτιτικού και εξιδανικευμένου έρωτα υμνείται ποιητικά με την πλαστικότητα μιας Αφροδίτης ή ως ιέρεια μιας φύσης που αναγεννιέται, συμφυλιώνοντας σώμα και πνεύμα ως δυνάμεις του ερχομού της άνοιξης και συντελεστές της αρμονίας του κόσμου.

Ο Carl Orff εικονογραφεί το ρόλο της Τύχης στην ανθρώπινη ζωή, το διονυσιασμό της επίγειας κοσμικότητας, τον απολλώνειο ερχομό της άνοιξης, τις ουράνιες χάρες και χαρές του έρωτα, καταλήγοντας σε μια γραφή απαράμυλλης σύλληψης, ενέργειας και επιδραστικότητας. Τα *Carmina Burana*, έργο που συνδέει το παρελθόν με το παρόν και ζητεύει τα ακροατήρια ανά τον κόσμο με τα εντυπωσιακά φωνητικά του μέρη —χορωδιακά και σολιστικά— αλλά και τη μεγαλειώδη συμφωνική γραφή του, αποτελεί το ιδανικό έργο για να γιορτάσει η Συμφωνική Ορχήστρα του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης τα 25 χρόνια της (1999-2024) και να καταδείξει τον δρόμο προς ένα ακόμη πιο δημιουργικό και φιλόδοξο μέλλον!

Κείμενα και επιμέλεια προγράμματος: Γιώργος Σακαλλιέρος, μουσικολόγος, καθηγητής ΤΜΣ-ΑΠΘ.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΑΠΘ Συμφωνική Ορχήστρα

ΣΥΜΦΩΝΙΚΗ ΟΡΧΗΣΤΡΑ ΑΠΘ

ΕΠΕΤΕΙΑΚΗ ΣΥΝΑΥΛΙΑ

25 Χρόνια (1999-2024)

CARL ORFF

CARMINA BURANA

Σάββατο 1 Ιουνίου, ώρα 21.00
Αίθουσα Τελετών ΑΠΘ

ΕΠΕΤΕΙΑΚΗ ΣΥΝΑΥΛΙΑ

25 Χρόνια Συμφωνική Ορχήστρα ΑΠΘ (1999-2024)

Σάββατο 1 Ιουνίου 2024, ώρα 21.00

Αίθουσα Τελετών ΑΠΘ

Carl Orff (1895-1982)

Carmina Burana

Cantiones profanae cantoribus et choris cantandae comitantibus instrumentis atque imaginibus magicis

Σκηνική καντάτα για τρεις φωνητικούς σολίστ,
χορωδία και μεγάλη ορχήστρα (1935-36)

Σταματία Γεροθανάση, σοπράνο

Σωτήρης Τριάντης, βαρύτονος

Γιώργος Γεωργιάδης, κοντρα-τενόρος

Μιγκέλ Μιχαηλίδης: Εκπαιδευτής εγχόρδων

Θεοδώρα Ιορδανίδου: Εκπαιδεύτρια πνευστών

Χορωδία “Γιάννης Μάντακας” του ΑΠΘ,

Χορωδιακό Εργαστήρι Τμήματος Μουσικών Σπουδών ΑΠΘ

Χορωδία “Τρισεύγενη Καλοκύρη” Τμήματος Μουσικών Σπουδών ΑΠΘ

(Διδασκαλία χορωδιών, Εριφύλη Δαμιανού)

Chor Haag (Διδασκαλία, Michaela Wolf)

Συμφωνική Ορχήστρα Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Συμφωνική Ορχήστρα Κρατικού Ωδείου Θεσσαλονίκης

Μουσική διεύθυνση, Βλαδίμηρος Συμεωνίδης

ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ

Fortuna Imperatrix Mundi (Τύχη αυτοκράτειρα του κόσμου)

1. O Fortuna (Ω, Τύχη)

2. Fortune plango vulnere (Θρηνώ της τύχης τις πληγές)

I. Primo vere (Άνοιξη)

3. Veris leta facies (Η χαρούμενη όψη της Άνοιξης)

4. Omnia sol temperat (Όλα τα γλυκαίνει ο ήλιος)

5. Ecce gratum (Νάτη χαριτωμένη [σ.σ. η άνοιξη])

Uf dem Anger (Στο Λιβάδι)

6. Tanz (Χορός)

7. Floret silva nobilis (Ανθεί το ευγενικό δάσος)

8. Chramer, gip die varwe mir (Πραματευτή, δώσ' μου χρώματα)

9. Reie (Είδος κυκλικού χορού)

10. Were diu werlt alle min (Αν όλος ο κόσμος ήταν δικός μου)

II. In Taberna (Στην Ταβέρνα)

11. Estuans interius (Αναμμένος μέσα μου)

12. Olim lacus colueram (Κάποτε κολυμπούσα στις λίμνες)

13. Ego sum abbas (Εγώ είμαι ο αββάς)

14. In taberna quando sumus (Όταν είμαστε στην ταβέρνα)

III. Cour d'amours (Η Αυλή της Αγάπης)

15. Amor volat undique (Ο έρωσ πετάει παντού)

16. Dies, nox et omnia (Η μέρα και η νύχτα)

17. Stetit puella (Κάθονταν ένα κοριτσάκι)

18. Circa mea pectora (Μέσα στο στήθος μου)

19. Si puer cum puellula (Όταν ο νιός και η κοπέλλα)

20. Veni, veni, venias (Έλα, Έλα, Ω, Έλα)

21. In truitina (Στη ζυγαριά)

22. Tempus est iocundum (Ο καιρός είναι ευχάριστος)

23. Dulcissime (Γλυκύτατε)

Blanziflor et Helena (Μπλανζιφλόρ και Ελένη)

24. Ave formosissima (Χαίρε ωραιοτάτη)

Fortuna Imperatrix Mundi (Τύχη, αυτοκράτειρα του κόσμου)

25. O Fortuna (Ω, Τύχη)

